

8. SINIF TÜRKİYE CUMHURİYETİ İNKILAP TARİHİ VE ATATÜRKÇÜLÜK DERSİ: ÖĞRETMEN GÖRÜŞLERİNE DEĞER KAZANMA ÖLÇÜTLERİ

8th Grade Revolution History of Turkish Republic and Kemalism Lesson: The Criteria of Value Acquisition Views of Teachers of Social Studies

Zafer TANGÜLÜ¹,

Yıldırım AYDIN^{**}

ÖZET

Son yirmi yıldan beri eğitimde değer kavramı çok fazla yer almaya başlamıştır. Milletler kendine ait ve evrensel olan değerleri gelecek nesillere aktarma çabasına girmişlerdir. Bireyselliğin başlamasıyla değer kavramı toplumlar için daha da önem taşır hale gelmiştir. Değer; bir bireye ya da topluma ait olan, o birey ya da toplum için önem arz eden duyuşsal ağırlıklı özellikler, olmazsa olmazlar bütünüdür. Değer duyuşsal yönü olan bir kavram olduğu için ölçütlerinin kesin bir şekilde belirlenmesi imkânsızdır.

Bu araştırmada Sosyal Bilgiler Öğretmenlerinin görüşlerine göre ortaokul 8. Sınıf Türkiye Cumhuriyeti İnkılap Tarihi ve Atatürkçülük dersinde öğretilmeye çalışılan değerlerin kazanılma düzeyi ölçütleri belirlenmeye çalışılmıştır. Araştırmaya nitel araştırma desenlerinden durum çalışması uygulanmıştır. Çalışma grubunu, Milas İlçe Milli Eğitim Müdürlüğüne bağlı resmi ortaokullarda görev yapan 6 sosyal bilgiler dersi öğretmeni oluşturmaktadır. Araştırma 2013-2014 eğitim öğretim yılı birinci döneminde yapılmıştır. Veri toplama aracı olarak 8 farklı sorudan oluşan yarı yapılandırılmış görüşme formu kullanılmıştır. Elde edilen veriler betimsel analiz yöntemi kullanılarak, frekans ve yüzde ile anlamlı hale getirilmiştir. Her bir değer için kazanım düzeyi ölçütleri belirlenmiş, ölçütler tablolaştırılmıştır. Sonuç olarak araştırmaya dahil olan öğretmenlerin değerlerin kazanım düzeyi ölçütlerini belirlemede zorlandıkları ortaya çıkmıştır.

Anahtar Kelimeler: İnkılap Tarihi ve Atatürkçülük Dersi, Sosyal Bilgiler Öğretmeni, değer

ABSTRACT

The concept of value has taken part in education so much for the last two decades. Nations try to transfer universal and cultural heritage values from next generations. Along with the beginning of individualism, the concept of value has gained more and more importance for societies. Belonging an individual or a society, value, forms a whole with affectively-based features which is of vital importance for either that individual or society. Because of affective aspect of value, it's not possible to determine its standards. This study aims to determine standards of acquisition level of value in 8th grade Revolution History and Kemalism lesson in the Republic of Turkey according to Social Studies Teachers' opinions. Case study among qualitative research design is applied in this study. Working group consists of 6 Social Studies teacher in secondary school bounded to Ministry of Education. This study is made in 2013-2014 first period of Academic Year. Semi-structured interview form, containing 8 different questions, is used as data collection tool. Using descriptive analysis method, obtained data becomes meaningful with frequency and percentage. Each standard of acquisition level of value is determined and standards are tabulated. As a result, it's noticed that teachers have difficulty in determining standards of acquisition levels of values.

Key Words: Revolution History and Kemalism Lesson, Social Studies Teachers, Value.

1.GİRİŞ

Eğitim belirlenen amaçlara bireyi ulaştırma sürecidir. Bu süreçte, bireyler bilgi, beceri, tutum ve değerler kazanır. Bilgi, beceri ve değerler kazanan bireyler toplumsal yapıda değişiklikler meydana getirirler. Sosyolojik açıdan eğitim, bireyin içinde yaşadığı toplumda yeteneğini, tutumlarını ve olumlu yöndeki diğer davranış biçimlerini geliştirdiği bir süreçler toplamıdır (Ergün,1994). Sosyal bir varlık olarak insan, içinde yaşadığı toplumun değerlerini, tutumlarını,

¹ Yrd. Doç. Dr., Muğla Sıtkı Koçman Üniversitesi Eğitim Fakültesi, MUĞLA zafertangulu@mu.edu.tr

^{**} Öğretmen, Cumhuriyet Ortaokulu, MUĞLA yildirayaydin48@gmail.com

inançlarını alarak, toplumsal değerleri kazanarak içinde yaşadığı topluma uyum sağlamaktadır. Toplumsal kültürü oluşturan inançlar, fikirler ve normlar sisteminin her biri, birer değer olarak nitelendirilmektedir (Tural, 1992). Eğitim, belli bir toplumun idealine yönelik değerler sistemini bireylere iletmede önemli rol oynamaktadır. Okul, sosyalleşmede, diğer bir anlatımla değer kazandırmada etkili bir aracı kurumdur (Ercan, 2001). Değer kavramı, son yıllarda karşımıza sıkça çıkmaktadır. Karşımıza bu kadar sık çıkması değerlerin günümüzde çok fazla önemsendiği anlamına gelmediği gibi tam tersi aslında bu değerlere ne kadar ihtiyaç duyulduğu anlamı çıkartılabilir (Özmen, Er ve Gürgil, 2012:297). Dönmez ve Yazıcı (2008)'ya göre; Değer; bir toplum, bir inanç, bir ideoloji içinde veya insanlar arasında kabul edilmiş, benimsenmiş ve yaşatılmakta olan toplumsal, insani, ideolojik veya ilahi kaynaklı her türlü duyuş, düşünüş, davranış, kural ya da kıymetlerdir. Bir başka tanımdaysa değer toplum ya da bireyler tarafından benimsenen birleştirici olgular, toplumun sosyal ihtiyaçlarını karşıladığına ve bireylerin iyiliği için iyi olduğuna inanılan ölçütler, bilinç, duygu ve heyecanları da ilgilendiren yargılar ve bireyin bilincinde yer eden ve davranışı yönlendiren güdülerdir (Özgüven, 1994).

Kluckhohn (1951) değeri, bir grubun veya bireyin özelliğini gizli veya açık olarak ortaya koyan, eylemin biçim, araç ve amaçları arasından tercih yapmayı etkileyen bir kavram olarak tanımlamıştır. Değerler, inançlardır. Ancak tümüyle nesnel, duygulardan arındırılmış fikir niteliği taşımazlar; etkinlik kazandıklarında duygularla içi içe geçerler.

Değerler bu yönüyle şu özellikleri taşımaktadırlar;

1. Değerler toplum ya da bireyler tarafından benimsenen birleştirici olgulardır.
2. Toplumun sosyal ihtiyaçlarını karşıladığına ve bireylerin iyiliği için olduğuna inanılan ölçütlerdir.
3. Sadece bilinç değil duygu ve heyecanları da ilgilendiren yargılardır.
4. Değerler bireyin bilincinde yer alan ve davranışı yönlendiren güdülerdir.

Değerlerin normlardan farkı normlardan daha genel ve soyut bir nitelik taşımasıdır (MEB 2005). Değerler ve değer eğitimi, çoğu kez ahlak eğitimi, irade eğitimi ya da karakter eğitimi (Akbaş, 2008; Balcı ve Yelken 2010) adı altında alınmıştır. Değerler, toplumu oluşturan bireylere nelerin önemli olduğu, nelerin tercih edilmesi gerektiği konusunda yol gösterir (Okudan, 2010:20).

Bu yönüyle değerler eğitimi de bireyin kendi ahlaki kodlarından başka toplumunda ahlaki kodlarını çözmesini ve bu ölçüde birey olarak toplumsal ahlaki kodlarla ilgilenmesini sağlar (Can, 2008:12). Değer eğitimindeki amaç toplumsal ve evrensel değerleri kazanmış, kazandığı değerleri davranışlarına yansıtan bireyler yetiştirmektir (Özmen, Er ve Gürgil, 2012:297). Değer eğitimi gençlerin değer geliştirmelerine yardımcı olmaya ve bireyin tatmin edici yaşam kurmasına hizmet eder. (Kirschenbaum, 1995). Doğanay (2006), değer eğitiminin eğitimin genel amaçları arasında her zaman yer almış ancak nasıl öğretileceği belirtilmediği için eksik kalmış, planlı olarak değil ancak az da olsa örtük bir şekilde formal eğitim içinde görülebilen bir alan olduğunu belirtmektedir. Eğitimleri süresince; öğrencilere, sadece bilişsel ve psiko-motor kazanımların verildiği bir anlayış, toplumu oluşturan fertlerin, değer, tutum vb. duyuşsal kazanımları elde edememelerine sebep olacaktır. Dolayısıyla, toplumsal bütünlüğün sağlanması ve ortak amaçların belirlenmesi zor, hatta imkânsız hale gelecektir. Bu durum, değerler eğitiminin okullarımızda sistemli ve etkili bir biçimde yapılması zorunluluğunu ortaya çıkartmaktadır. Bu ise; ancak değerler eğitimi ile ilgili kavram ve konuların öğretmenler tarafından özümsemesi ile sağlanabilir (Yazıcı, 2006). Bundan başka değerler eğitiminde karşılaşılan sorunlar şunlardır;

- Öğretmenlerin değer eğitimi ile ilgili donanım ve bilgi sıkıntısı (Akbaş, 2008; Balcı, 2008).
- Kazandırılacak değerlerin nicel olarak çok olması

Değerlerin ölçme değerlendirme yönündeki sıkıntıları ve farklı değerler sisteminde yetişmiş öğrencilerin yetişme tarzından farklı bir değeri içselleştirememesidir (Özmen, Er ve Gürgil, 2012:299).

Değer eğitiminde karşılaşılan sorunlardan birisi yukarıda bahsedildiği gibi okullarda öğrencilere kazandırılmaya çalışılan değerlerin kazandırılıp kazandırılmadığına dair her hangi bir ölçme ve değerlendirme işleminin yapılmamasıdır. Bu durumu en iyi şekilde Ortaokul 8. sınıf Türkiye Cumhuriyeti İnkılap Tarihi ve Atatürkçülük dersi öğretim programında görmekteyiz çünkü ortaokul 8. Sınıf Türkiye Cumhuriyeti İnkılap Tarihi ve Atatürkçülük dersi öğretim programında sadece kavram olarak değerler yer almakta fakat bu değerlerin hangi yöntem, teknik ve strateji ile kazandırılacağı ve bu değerlerin öğrencilerin kazanıp kazanmadığı sonucunun değerlendirilmesi ile ilgili hiçbir bilgi bulunmamaktadır (MEB, 2009). Eğitim yolu ile kazandırılan değer öğrencilerde ne düzeyde olduğunu belirlemek ölçme ve değerlendirme ile olmalıdır.

Araştırmanın çıkış noktası, ortaokul 8. Sınıf Türkiye Cumhuriyeti İnkılap Tarihi ve Atatürkçülük dersi öğretim programında yer alan ve doğrudan aktarılacak olan değerlerin ölçütlerinin belirlenmemiş olmasıdır. Bu sebeple bu değerlerin ölçütlerini belirlemek amacıyla, ortaokul 8. sınıfta okutulan Türkiye Cumhuriyeti İnkılap Tarihi ve Atatürkçülük dersini yürüten sosyal bilgiler öğretmenlerine ulaşılmış ve öğretmenlerin görüşlerine göre değerlerin ölçütleri belirlenmeye çalışılmıştır.

Araştırmanın Amacı

Araştırmanın amacı; ortaokul 8. Sınıf Türkiye Cumhuriyeti İnkılap Tarihi ve Atatürkçülük dersi öğretim programında yer alan değerleri, öğrencilerin kazanma durumları ölçütlerini, 8. Sınıf Türkiye Cumhuriyeti İnkılap Tarihi ve Atatürkçülük dersini 2013-2014 eğitim öğretim yılında yürütmekte olan Sosyal Bilgiler Öğretmenlerinin görüşlerine göre belirlemektir.

Araştırmanın amacı doğrultusunda belirlenen sorulara cevap aranmıştır.

- Sorumluluk değerinin öğrencilerdeki kazanım düzeyi ölçütleri nelerdir?
- Vatanseverlik değerinin öğrencilerin kazanma düzeyi tanımı nelerdir?
- Çalışkanlık değerinin kazanım durumu ölçütleri nelerdir?
- Türk Büyüklüklerine Saygı değerinin öğrencilerin kazanım durumu üzerindeki yansımaları nelerdir?
- Duyarlılık değerinin öğrencilerin duyuşsal davranışları kazanma düzeyi üzerine ölçütleri nelerdir?
- Dayanışma değerinin öğrencilerdeki kazanım düzeyi ölçütleri nelerdir?
- Çağdaşlaşma değerinin öğrencilerin davranışları üzerine yansımaları nelerdir?

Araştırmanın Önemi

Ortaokul 8. Sınıf Türkiye Cumhuriyeti İnkılap Tarihi ve Atatürkçülük dersi öğretim programında yer alan değerlerin nasıl öğretilmesine ve değerlerin öğrenilip öğrenilmediğinin nasıl ölçüleceğine ilişkin öğretim programında herhangi bir bilgi ya da açıklamaya yer verilmemiştir. Değerler, öğretim programına doğrudan aktarılacak değer başlığı altında konmuş fakat bu değerlere ait gösterge ifadelerine yer verilmemiştir. Değerleri, öğrencilerin kazanma düzeyi ölçütleri bilinmemektedir. Bu araştırma, 8. Sınıf Türkiye Cumhuriyeti İnkılap Tarihi ve Atatürkçülük dersinin öğretimi süresince öğrencilere kazandırılması istenilen değerlerin öğrenciler tarafından kazanılma düzeyi ölçütlerini belirlemesi ve programdaki bu eksikliğe dikkat çekmesi bakımından önemlidir.

2.YÖNTEM

2.1. Yöntem

Ortaokul 8. Sınıf Türkiye Cumhuriyeti İnkılap Tarihi ve Atatürkçülük dersi öğretim programında yer alan değerlerin öğrencilerin kazanma durumları ölçütlerinin, 8. Sınıf Türkiye Cumhuriyeti İnkılap Tarihi ve Atatürkçülük dersini 2013-2014 eğitim öğretim yılında yürütmekte olan Sosyal Bilgiler Öğretmenlerine göre belirlenmesinin araştırıldığı bu araştırma; nitel araştırma modelinin durum çalışmasına göre desenlenmiştir. Nitel araştırmalar var olan durumun derinleme-

sine araştırılmasına olanak sağlar. Bu çalışmada durum çalışması deseninin uygulanmasının nedeni, araştırmaya katılan öğretmenlerin açık uçlu sorulara vermiş olduğu cevapların daha anlaşılır ve daha somut hale getirilebilmesi için derinlemesine inceleme yapılması ihtiyacıdır. Durum çalışmaları bir sınıf, bir mahalle, bir örgüt gibi doğal bir çevre içerisinde gerçekleştirilir, ilgilenilen araştırma konusu hakkında derinlemesine bilgi elde etmeyi ve çalışmaya konu olan ortam veya olayların bütüncül bir yorumunu hedefler (Yıldırım ve Şimşek, 2013; Merriam, 1998: 7).

2.2. Katılımcılar

2013-2014 eğitim öğretim yılında Muğla İli Milas İlçe Milli Eğitim Müdürlüğüne bağlı üç farklı merkez ortaokulunda görev yapan altı sosyal bilgiler öğretmeni araştırmanın veri elde etme birimini oluşturmaktadır. Katılımcılara ait diğer bilgiler tablo 1’de verilmiştir:

Tablo 1: Katılımcıların Demografik Özellikleri

<i>Katılımcılar</i>	<i>Mezun Olduğu Fakülte</i>	<i>Alanı</i>	<i>Cinsiyet</i>	<i>Mesleki Kıdem</i>
Ö1	Fatih Eğitim	Sosyal Bilgiler Öğretmenliği	K	7
Ö2	Fatih Eğitim	Sosyal Bilgiler Öğretmenliği	E	11
Ö3	Edebiyat	Tarih Bölümü	E	21
Ö4	Buca Eğitim	Sosyal Bilgiler Öğretmenliği	E	12
Ö5	Burdur Eğitim	Sosyal Bilgiler Öğretmenliği	E	4
Ö6	Fen-Edebiyat	Tarih Bölümü	K	19

2.3. Veri Toplama Aracı ve Veri Toplama Süreci

Araştırmamızda nitel araştırmada veri toplama yöntemi olarak görüşme kullanılmıştır. Nitel yöntemlerden en sık kullanılanı görüşmedir. Görüşme, insanların perspektiflerini, deneyimlerini, duygularını ve algılarını ortaya koymada kullanılan, oldukça güçlü bir yöntemdir (Bogdan ve Biklen, 1992). Görüşmede yarı yapılandırılmış açık uçlu sorulardan oluşan bir görüşme formu uygulanmıştır. Bu form 8 adet sorudan oluşmaktadır. Sorular belirlenirken araştırmacılar tarafından ilgili alan yazın taranmış, bir ortaokulda görev yapan 2 sosyal bilgiler öğretmeniyle ön görüşmeler yapılmıştır. 2 sosyal bilgiler alan eğitimi uzmanı ve 1 dil bilim uzamanının görüşü alınmış, ardından veri toplama aracının maddeleri belirlenerek son şekli verilmiştir. Öğretmenlerin sorulara vermiş olduğu cevaplar doğrultusunda sondaj sorular kullanılmış ve araştırmanın amacı doğrultusunda derinlemesine çalışma yapılmıştır. Veri kaybını önlemek için görüşmeler ses kaydı altına alınmıştır.

2.4. Verilerin Analizi

Elde edilen veriler çeşitli temalar halinde sınıflandırılarak betimsel analize tabi tutulmuştur. Betimsel analiz mevcut durumu tanımlamaya yarayan bir nitel veri analiz tekniğidir. Betimsel analizin amacı, ham verilerin okuyucunun anlayabileceği ve isterlerse kullanabileceği bir biçime sokulmasıdır. Betimsel çözümlemede elde edilen veriler daha önceden belirlenen temalara göre özetlenir ve yorumlanır (Altunışık ve diğerleri, 2001, Yıldırım ve Şimşek, 2013). Görüşme formundaki veriler ile ses kaydına alınmış olan veriler 3 farklı alan uzamanın incelemesine tabi tutulmuş, inceleme sonucunda ortak çıkan veriler betimsel analiz yöntemi kullanılarak değerlendirmeye alınmıştır. Verilerin analizinde yüzde ve frekans kullanılmıştır. Araştırmaya 6 farklı öğretmen katılmış fakat bazı maddeler farklı kişiler tarafından tekrar edilmiştir.

3. BULGU VE YORUMLAR

Değer duyuşsal alana hitap eden bir kavramdır. Bu yüzden değerlerin ölçütlerini belirlemek zordur. Aynı zamanda her bir değer başka bir değer ile ilişkilidir. Bu bölümde bu araştırmaya konu olan 8. Sınıf Türkiye Cumhuriyeti İnkılap Tarihi ve Atatürkçülük dersinde öğretilmesi amaçlanan sorumluk, vatanseverlik, çalışkanlık, Türk Büyüklerine saygı, duyarlılık, dayanışma, çağdaşlaşma değerlerinin kazanım düzeyi ölçütleri öğretmen görüşleri analiz edilerek belirlenmeye çalışılmıştır. 7 farklı değerın kazanılma durumu ölçütleri benzerlik göstermiştir.

Sorumluluk

Tablo 2: “Sorumluluk değerinin ölçütleri nelerdir? Sorumluluk değerini kazanmış olan bir öğrencide gözlenebilen davranışlar nelerdir?” sorularına verilen cevaplar.

S.N	Ölçütler	F	%
1	Derslerine gereken önemi verme	4	16
2	Ülkesine karşı bir tehdit olduğunda, elinden geldiğince ülkesini savunma	1	4
3	Terör olaylarında kendi ülkesinin tarafını tutma	1	4
4	Sınavlara hazırlanarak, ülkesini daha iyi yerlere getirmek için en iyi okulları hedefleme	1	4
5	Her şeyden önce arkadaşına, öğretmenlerine ve büyüklerine karşı saygılı olma	1	4
6	İleride de daha büyük sorumluluk gerektiren bir konuma gelebilmek için çalışan	1	4
7	Öğrenci olarak taşıması gerekli olan görev duygusuna sahip olma	3	12
8	Görev alma ve aldığı görevleri yerine getirme konusunda istekli olma	3	12
9	Dersi ile ilgili performans ödevini ve araştırmasını yapma	2	8
10	Ders konuları ile ilgili bir sunum yapılması istenildiğinde bunu yapma	1	4
11	Mustafa Kemal’in zihin yapısını tanıma ve kişisel özelliklerini bilme	3	12
12	Atatürk’ü neden sevmesi gerektiğini bilme	1	4
13	İstiklal Marşı sırasında uygun davranış gösterme	1	4
14	Kanunlara uyma	1	4
15	Vatandaşlık kurallarına uyma ve örnek bir vatandaş olma	1	4

Tablo 2 incelendiğinde sorumluluk sahibi bir öğrencide bulunması gereken ölçüt en yüksek değer olan %16 ile öğrencinin derslerine gereken önemi vermesidir. %12 ile öğrenci olarak taşıması gereken görev duygusuna sahip olması, görev alma ve aldığı görevi yerine getirme konusunda istekli olması, “*Bir Kahraman Doğuyor*” ünitesi ile ilişkili olarak Mustafa Kemal’in zihin yapısını tanıması ve kişisel özelliklerini bilmesi, %8 ile de dersi ile ilgili performans ödevini ve araştırmasını yapması ölçütleri belirlenmiştir.

Vatanseverlik

Tablo 3: “Vatanseverlik değerinin ölçütleri nelerdir? Vatanseverlik değerini kazanmış olan bir öğrencide bulunması gereken özellikler nelerdir?” sorularına verilen cevaplar.

S.N	Ölçütler	F	%
1	Vatan, millet, bayrak gibi değerlere karşı duygulu olma	1	3,3
2	Bayrağa saygı gösterme	1	3,3
3	İstiklal marşı sırasında saygılı durma	2	6,6
4	Büyüklerle karşı söz ve davranışlarında ölçülü ve saygılı olma	1	3,3
5	Görünüşte değil, özde değerlere sahip olma	2	6,6
6	Vatan ve millet sevgisini hayatında önemli değerler arasına koyma	2	6,6
7	Türk milletine olan mensubiyet duygusunu büyük bir gururla yaşama	2	6,6
8	Atatürk’ün “ Ne Mutlu Türküm diyene” sözünün değerini yaşayıp, bunun için vatani ve milletine en iyi şekilde hizmet edebilme	1	3,3
9	Sorumluluklarını yerine getirip topluma faydalı olma	3	10
10	Aldığı görevi en iyi şekilde yerine getirme	2	6,6
11	Ülke çıkarları söz konusu olduğunda kişisel çıkarlarını terk etmesi gerektiği inancını taşıma	3	10
12	Arkadaşlık ilişkilerinde de kendi çıkarlarını değil ortak çıkarları koruma	1	3,3
13	Ülkemize yönelen iç ve dış tehditlerin farkında olma	1	3,3
14	Okul kurallarına ve toplum kurallarına uymaya özen gösterme	1	3,3
15	Derse katılım gösterme	1	3,3
16	Ülkemizi karalamaya yönelik iddialara (Ermeni Meselesi) cevap verebilme, bu iddiaların asılsız olduğunu ortaya koyma	2	6,6
17	Milli bilinç algısını arkadaşlarıyla paylaşma	1	3,3
18	Bizlerin bugün bu ülke sınırları içerisinde bağımsız yaşamamızı borçlu olduğumuz şehitlerimizin yaptıklarına yaşadıklarına saygı duyma	1	3,3
19	Eğitim hayatı boyunca hemen hemen her yıl kutlanan 18 Mart Çanakkale Şehitlerini Anma Töreni, 12 Mart İstiklal Marşı’nın Kabulü’nün yıldönümü törenlerinde örnek bir öğrenci davranışı sergileme	1	3,3
20	Tarihsel Empati kurabilme	1	3,3

Tablo 3 incelendiğinde vatansever olan bir öğrenci belirlenen ölçütler içerisinde en yüksek değer olan %10 ile sorumluluklarını yerine getirip topluma faydalı olması ve Ülke çıkarları söz

konusu olduğunda kişisel çıkarlarını terk etmesi gerektiği inancını taşıması, % 7 ile İstiklal marşı sırasında saygılı durması, Görünüşte değil, özde değerlere sahip olması, Vatan ve millet sevgisini hayatında önemli değerler arasına koyması, Türk milletine olan mensubiyet duygusunu büyük bir gururla yaşaması, Aldığı görevi en iyi şekilde yerine getirmesi, Ülkemizi karalamaya yönelik iddialara (Ermeni Meselesi) cevap verebilmesi, bu iddiaların asılsız olduğunu ortaya koyması, bu savını belgelerle ortaya koyması olarak belirlenmiştir.

Çalışkanlık

Tablo 4: “Çalışkanlık değerinin ölçütleri nelerdir? Çalışkan olan bir öğrenci hangi özelliklere sahip olmalıdır?” sorularına verilen cevaplar.

S.N	Ölçütler	F	%
1	Grup çalışmasına katıldığında elinden geldiğince çaba gösterme	1	3,8
2	Okulunda en iyi derece almak için mücadele verme	1	3,8
3	Öğrendiklerini arkadaşlarıyla paylaşma	1	3,8
4	Soru çözümlerinde arkadaşlarına yardımcı olma	1	3,8
5	Arkadaşlarıyla işbirliğine girme	1	3,8
6	Alınan görevi en iyi şekilde yerine getirme	3	11,5
7	Gayret etme ve görevin yerine getirilmesini severek yapma	1	3,8
8	Zorluklardan yılmama, korkusuz olma, pes etmeme	1	3,8
9	Ya başaracağım ya başaracağım diyebilme	1	3,8
10	Ödevlerini zamanında yapma	3	11,5
11	Sosyal ve sportif faaliyetlere katılma konusunda istekli olma ve katılma	3	11,5
12	Gelecek için bir hedefi olma ve bu hedefe ulaşmak için planlı çalışma	1	3,8
13	Zamanını iyi kullanma	2	7,6
14	Verilen görevi istenilen şekilde yerine getirme	1	3,8
15	Ailesi müdahale etmeden bir şeyler yapması gerektiğine karar verme	2	7,6
16	Derslerde başarısız olduğunda üzülebilme, niye başarısız olduğunu sorgulama	1	3,8
17	Devletin tarihini ile ilgili yanlış bilgileri ortadan kaldırabilme, çürütebilme	2	7,6

Tablo 4 incelendiğinde çalışkanlık değerini kazanmış olan bir öğrenci belirlenen ölçütler içinden en yüksek değer (%11,5) ile *Alınan görevi en iyi şekilde yerine getirmesi, Ödevlerini zamanında yapması, Sosyal ve sportif faaliyetlere katılma konusunda istekli olması ve katılması* ölçütlerine sahip olması gerekmektedir. % 7,6 ile *Zamanını iyi kullanması, Ailesi müdahale etmeden bir şeyler yapması gerektiğine karar vermesi, Devletin tarihini ile ilgili yanlış bilgileri ortadan kaldırabilmesi, çürütebilmesi* ölçütleri belirlenmiştir.

Türk Büyüklerine Saygı

Tablo 5: “Türk Büyüklerine Saygı ve Barış değerinin ölçütleri nelerdir? Bir öğrencinin Türk Büyüklerine Karşı Saygılı olduğunu hangi tutum ve davranışlarından anlayabiliriz?” sorularına verilen cevaplar.

S.N	Ölçütler	F	%
1	Bir Türk büyüğünün adı geçtiğinde onun ne kadar önemli olduğunu dile getirme	3	13,6
2	Tarihsel geçmişini öğrenme	1	4,5
3	Turizm gezisi yapmak yerine tarihi alanlara ilgi duyma	1	4,5
4	Tarihini öğrenirken bunu çevresindekilere sevdirmeye	1	4,5
5	Kurtuluş savaşı, Çanakkale savaşlarını anlatan kitapları okuma, ilgi duyma, merak etme	2	9
6	Tarihte kurulan ilk Türk devletlerinden günümüze kadar kurulan Türk devletlerinin önemli şahsiyetlerini bilme ve tanıma	1	4,5
7	Türk Büyüklerini saygıyla anma	2	9
8	Türk Büyüklerini tanımaya yönelik okumalar yapma	3	13,6
9	Ülkemizi yöneten şahsiyetleri bilmek ve şahsiyetleri makamlarına saygılı olma	1	4,5
10	Türk büyüklerinin benimsediği değerlere sahip çıkma	3	13,6
11	Türk büyüklerinin bıraktığı eserlere sahip çıkma ve geliştirme	2	9
12	Atatürk’ü koşulsuz şartsız sevmeye	1	4,5
13	Türk büyükleriyle ilgili olumsuz bir durum ortaya çıktığında, bunun doğru olmadığını bilme ve savunma	1	4,5

Tablo 5 incelendiğinde Türk büyüklerine saygı değerinin ölçütleri, belirlene ölçütler içerisinde en yüksek değer (%13,6) ile *Bir Türk büyüğünün adı geçtiğinde onun ne kadar önemli olduğunu dile getirmesi, Türk Büyüklerini tanımaya yönelik okumalar yapması, Türk büyüklerinin benimsediği değerlere sahip çıkması* olarak belirlenmiştir. %9 ile *Kurtuluş savaşı, Çanakkale savaşlarını anlatan kitapları okuması, ilgi duyması, merak etmesi, Türk Büyüklerini saygıyla anması, Türk büyüklerinin bıraktığı eserlere sahip çıkması ve geliştirmesi* olarak belirlenmiştir.

Duyarlılık

Tablo 6: “Duyarlılık değerinin ölçütleri nelerdir? Duyarlı bir öğrencide bulunması gereken özellikler nelerdir?” sorularına verilen cevaplar.

S.N	Ölçütler	F	%
1	Bir haksızlık yapıldığında, bu durumu ortadan kaldırmak için çalışma yapabilme	4	18,1
2	Haksızlığı ortadan kaldırmak için dilekçe yazma	1	4,3
3	Haksızlığı ortadan kaldırmak için İmza kampanyası düzenleme	1	4,3
4	Demokratik haklarını bilme	2	8,6
5	Başkasının özgürlüğüne zarar vermeden, özgürlüğünü yaşama	1	4,3
6	Olayları değerlendirebilme, gerekirse değerlendirdiği olaylara karşı demokratik bir tavır sergileyebilme	1	4,3
7	Çevresinde olup bitenin farkında olma, sorunlara ilgili olma	4	18,1
8	Çözüm odaklı olma, çözüm odaklı olurken değerlerinden ve kişiliğinden ödün vermeme	1	4,3
9	Haksızlıkları eleştirmek ve düzeltmek konusunda çaba sarf etme	2	8,6
10	Kaynakların (su, ağaç, toprak, elektrik vb.) tüketimi konusunda tutumlu davranma	1	4,3
11	İnkılaplara sahip çıkma	1	4,3
12	Derse zamanında gelme	1	4,3
13	Belirli gün ve haftaların kutlama programları etkinliklerine sevak katılma	1	4,3
14	İstiklal Marşı törenine sevak ve isteyerek katılma	1	4,3
15	Sınıfta bir arkadaşı üzgünse, bu durumun sevakini arkadaşına sorabilme	1	4,3

Tablo 6 incelendiğinde duyarlılık değerini kazanmış bir öğrencide bulunması gereken ölçütler; % 18,1 değeri ile *Bir haksızlık yapıldığında, bu durumu ortadan kaldırmak için çalışma yapabilmesi, Çevresinde olup bitenin farkında olması, sorunlara ilgili olması* olarak belirlenmiştir. %8,6 ile *Demokratik haklarını bilmesi, Haksızlıkları eleştirmek ve düzeltmek konusunda çaba sarf etmesi* olarak belirlenmiştir.

Dayanışma

Tablo 7: “Dayanışma değerinin ölçütleri nelerdir? Dayanışma değerine sahip olan öğrencilerde hangi özellikler bulunmalıdır?” sorularına verilen cevaplar.

S.N	Ölçütler	F	%
1	Ben algısından ziyade, biz algısını ön plana çıkarma	4	23,2
2	Arkadaşlarıyla her durumda iyi ilişkiler kurma, beraber hareket edebilme	4	23,2
3	Yardımsever olma	2	11,6
4	Özverili olma	1	5,8
5	Acı olaylarda yakınlarındaki kişileri teselli etme konusunda sorumluluk alma	1	5,8
6	Grup çalışması sürecinde eşit olarak rol paylaşma	1	5,8
7	Birlikte hareket edebilme (faydalı bir amaç için)	1	5,8
8	Milli mücadele sırasında yaşanan olaylardan çıkarımlar yapma	2	11,6
9	Çanakkale Savaşları, Milli mücadele yılları ya da Kurtuluş Savaşı yıllarında atalarımızın, dedelerimizin bu vatan için göstermiş olduğu birlikteliği, dayanışmayı, fedakârlıkları içselleştirebilme	1	5,8

Tablo 7 incelendiğinde dayanışma değerini kazanmış bir öğrenci;

- Ben algısından ziyade, biz algısını ön plana çıkarmalı. (% 23,2)
- Arkadaşlarıyla her durumda iyi ilişkiler kurmalı, beraber hareket edebilmeli. (% 23,2)
- Yardımsever olmalı. (% 11,6)
- Milli mücadele sırasında yaşanan olaylardan çıkarımlar yapmalıdır. (% 11,6)

Dayanışma değerinin ölçütlerini belirlemeye yönelik katılımcıların görüşlerini topladığımızda, ortak ve faydalı olan amaçlar için biz algısıyla, birlikte hareket edebilme davranışını gösterme ölçütü ortaya çıkmıştır. Buna örnek olarak Ö5, “*Temizlik yarışması var okulda. Tüm sınıf yarışmada birinci olabilmek için birlikte hareket edebiliyorsa, dayanışma değerini kazanmışlardır.*” Şeklinde ifade etmiştir.

Çağdaşlaşma

Tablo 8: “Çağdaşlaşma değerinin ölçütleri nelerdir? Çağdaş bir öğrenci nasıl olmalıdır?” sorularına verilen cevaplar.

S.N	Ölçütler	F	%
1	Beyin gücünü ülkesi için kullanma	1	3,1
2	Ülkesi için çalışma	2	6,2
3	Ülkesinin koşulları yetersiz olsa da ülkesi için çalışma ve üretme	3	9,3
4	Eski kurumların devam etmesinde ısrarcı olmama	1	3,1
5	Yanlış düşüncelerin devam etmesinde ısrarcı olmama	1	3,1
6	Yeniliğe açık olma, yenilikleri takip etme, yenilikleri takip ederken kendi kültürel ve dini değerlerini yaşatma ve koruma	6	18,6
7	Çoklu bakış açısına sahip olma	1	3,1
8	Ülkesinin de diğer gelişmiş ülkeler gibi olması için fikir yürütme ve çalışmalara katkıda bulunma	3	9,3
9	Bilgisayar ve internet kullanma	1	3,1
10	Farklılıkları (bölücü olmamak şartıyla) hoşgörü ile karşılayabilme	1	3,1
11	Dünyada ve ülkesinde olan olayları merak etme	1	3,1
12	Atatürk dönemi yapılan inkılaplardan çıkarımda bulunma	1	3,1
13	Milli kültüre sahip çıkma ve yaşatma	3	9,3
14	Türkçe dilini doğru kullanma	3	9,3
15	Şekilde değil tutum ve davranışlarda yenilikçi olma	2	6,2
16	Farklı kültürleri tanıma, Türk kültürünü temele alarak yeniliklere açık olma	2	6,2

Tablo 8 incelendiğinde çağdaşlaşma değerine sahip bir öğrencinin;

- Yeniliğe açık olma, yenilikleri takip etme, yenilikleri takip ederken kendi kültürel ve dini değerlerini yaşatma ve koruma. (% 18,6)
- Ülkesinin de diğer gelişmiş ülkeler gibi olması için fikir yürütme ve çalışmalara katkıda bulunma. (% 9,3)
- Ülkesinin koşulları yetersiz olsa da ülkesi için çalışma ve üretme. (% 9,3)
- Milli kültüre sahip çıkma ve yaşatma. (% 9,3)
- Türkçe dilini doğru kullanma. (% 9,3)
- Ülkesi için çalışma. (% 6,2)
- Şekilde değil tutum ve davranışlarda yenilikçi olma. (% 6,2)
- Farklı kültürleri tanıma, Türk kültürünü temele alarak yeniliklere açık olma. (% 6,2)

Ölçütlerini göstermesi gerektiği sonucuna ulaşılmıştır. Ö5, “*Kendi kültürümüze ait türkülerini dinlemek varken, yabancı şarkıları dinlemek, kendi kültürümüzü dışlamaktır. Ve bunu da çağdaşlık adına yapıyor öğrenciler.*” Diyerek öğrencileri yanlış çağdaşlaşma anlayışına sahip olduklarını belirtmiştir.

Öğretmenlerin Değer Kazanım Ölçütleri Belirleme Durumu

Ortaokul 8. Sınıf Türkiye Cumhuriyeti İnkılap Tarihi ve Atatürkçülük dersi öğretim programında yer alan değerlerin ölçütlerini belirlemeye yönelik yapılan bu araştırmaya dahil olan katılımcıların tam yapılandırılmış sorularla beraber sondaj sorular kullanılmasına rağmen ölçütleri belirlemede ve ifade etmede zorlandıkları, değerlere ait somut örnekler veremedikleri gözlenmiş ve durumun sebebi katılımcılara sorulduğunda neden olarak aşağıda yer alan ifadeler belirtilmiştir.

- Ortaokul 8. Sınıf Türkiye Cumhuriyeti İnkılap Tarihi ve Atatürkçülük dersinde verilmek istenilen hedeflerin bilgi düzeyinde kalması,
- Duyuşsal hedefleri ölçmeye yönelik bir ölçme aracının olmaması,

- MEB tarafından yapılan sınavlarda ve okulda yapılan sınavlarda bilişsel düzeyin ölçülmesinin amaçlanması,
- Ortaokul 8. Sınıf Türkiye Cumhuriyeti İnkılap Tarihi ve Atatürkçülük dersi müfredatın yoğunluğu,
- Merkezi sınav tarihlerine kadar işlenmesi gereken konuların yetiştirilmeye çalışılması.

Ö1, değerlerin öğretilmesinin sadece 2 saatlik derste yapılmasını mümkün olmadığını, bu değerlerin sistematik olarak ele alınıp, küçük hikâye ya da anılarla öğrencilerin kafalarında canlandırmalarında yardımcı olunması gerektiğini belirtmiştir. Ö2, değerlerin ölçütlerinin ifade edilmesindeki zorluğu, 2 ders saatinin mevcut konuların anlatımı için yeterli olmadığını, değer öğretiminin gerçekleşmesi için ders saatinin arttırılması gerektiğini ifade etmiştir. Ö2, yine “*Milli devletin devamlılığı, milli tarihin ve milli değerlerin kuşaktan kuşağa aktarılmasıyla olur.*” Diyerek değer öğretiminin önemine vurgu yapmıştır. Ö4, “*Milli duygunun kazandırılmasında elimizdeki malzemeleri kullanamıyoruz.*” İfadesini kullanarak değer öğretiminin gerçekleşmesinde Çanakkale, Kocatepe gibi yerlerin kullanılmadığını dile getirmiştir. Ö5, “*Vermek istediğimiz hedeflerin hepsi bilgi düzeyinde kalıyor. Duyuşsal davranışlar ama biz duyuşsal davranışları ölçemediğimiz için genellikle bizim ölçme araçlarımız bilgi yönünden ölçüyor. Aslında bize verilen ölçütler tamamen duyuşsal ölçütler. Ortak sınavlarda bakanlığın hiçbir zaman duyuşsal özellikleri ölçtüğünü görmedim. SBS döneminde de aynıydı. TEOG’da da aynı. Sadece bilgi ölçülüyor. Ayrıca duyuşsal davranışları ölçmek zor.*” Fikrini belirterek, değerlerin ölçütlerinin netleştirilememesini, eğitim sistemin bilgi odaklı olmasına bağlamıştır. Ayrıca Ö6, “*Konu yükü çok fazla. Öğrencinin duyuşsal düzeyde kazandıklarını ölçebilmek için uygun bir ölçme aracı yok. Bunu ölçebilmek için öğrenciyle konuşmak gerekiyor ama bunu yapmaya zamanımız yok bizim. İstiklal marşının kabulünü, 1 saat boyunca etkinliklerle işlesek bu öğrencinin duyuşsal anlamda ne kazandığını ölçebilmemizi sağlayabilir. Ama biz tamamen bilgi düzeyini ölçüyoruz şuanda.*” Diye belirterek eğitim sistemimizin bilgiye odaklandığını dile getirmiştir. Ö4, “*Değerlerin nasıl ölçüleceğine ilişkin elimizde bir aracımız yok.*” Diyerek Ortaokul 8. Sınıf Türkiye Cumhuriyeti İnkılap Tarihi ve Atatürkçülük dersi öğretim programında değerlerin kazanılıp, kazanılmadığının belirlenmesine yönelik, ölçme araçlarının bulunması gerektiğini belirtmiştir. Yine Ö6, “*Kasımın sonuna kadar konuları yetiştirmek zorundasın. Doğru düzgün vatandaşlık ve medya okuryazarlığı dersini işleyemedim. Müfredat yoğun. Sınavlar olduğu müddetçe biz bu yoğunluktan kurtulamayız. Konuları öğretiyoruz ama oradan hangi değeri öğreteceğimizin çıkarımını yapamıyoruz.*”

Katılımcıların değer ölçütlerinin ortaya koymadaki zorlukların sebebine ait genel ve ortak görüşleri; değerlerin ailede öğretilmeye başlanması gerekirken, ailelerin bu duruma ilgisiz kalmasıdır.

Atatürkçülüğün bir değer olarak öğretilmesinde ise Ö4, “*Atatürk rozeti takıp, Atatürkçü olmak başka, Atatürk’ü kalbinde hissedip onun yap dediklerini yapmaya çalışmak başkadır.*” Ö5, “*Atatürk’ü sevmek evlerimize, işyerlerimize Atatürk’ün posterini asmak değildir. Atatürk’ü sevmek demek onun fikirlerine sahip çıkmak ve bu fikirleri yaşatmak demektir.*” Şeklinde görüşlerini belirtmişlerdir.

4. SONUÇ, TARTIŞMA VE ÖNERİLER

4.1. Sonuç ve Tartışma

Değer, duyuşsal ağırlıklı ölçütler içermektedir. Değer eğitiminde kazandırılmaya çalışılan değerlerin bir tanımı olmalıdır. Bu sayede ölçme ve değerlendirme süreci kolaylaşır. Bu araştırmanın sonucu tablo 9 da sunulmuştur. Her bir değer için kazanım düzeyi ölçütünü gösteren tablolarda, frekans ve yüzde değer olarak ilk üç sıraya giren ifadeler alınmıştır.

Tablo 9: 8. Sınıf Türkiye Cumhuriyeti İnkılap Tarihi ve Atatürkçülük Dersi Değerlerin Kazanım Ölçütleri

Değer	S.N	Kazanım Düzeyi Ölçütü	f
Sorumluluk	1	Derslerine gereken önemi verme	4
	2	Görev alma ve aldığı görevleri yerine getirme konusunda istekli olma	3
	3	Dersi ile ilgili performans ödevini ve araştırmasını yapma	3
Vatanserverlik	1	Sorumluluklarını yerine getirip topluma faydalı olma	3
	2	Ülke çıkarları söz konusu olduğunda kişisel çıkarlarını terk etmesi gerektiği inancını taşıma	3
	3	Vatan ve millet sevgisini hayatında önemli değerler arasına koyma	2
Çalışkanlık	1	Alınan görevi en iyi şekilde yerine getirme	3
	2	Sosyal ve sportif faaliyetlere katılma konusunda istekli olma ve katılma	3
	3	Ödevlerini zamanında yapma	3
Türk Büyüklüklerine Saygı	1	Bir Türk büyüğünün adı geçtiğinde onun ne kadar önemli olduğunu dile getirme	3
	2	Türk Büyüklerini tanımaya yönelik okumalar yapma	3
	3	Türk büyüklerinin benimsediği değerlere sahip çıkma	3
Duyarlılık	1	Bir haksızlık yapıldığında, bu durumu ortadan kaldırmak için çalışma yapabilme	4
	2	Çevresinde olup bitenin farkında olma, sorunlara ilgili olma	4
	3	Demokratik haklarını bilme	2
Dayanışma	1	Ben algısından ziyade, biz algısını ön plana çıkarma	4
	2	Arkadaşlarıyla her durumda iyi ilişkiler kurma, beraber hareket edebilme	4
	3	Yardımsver olma	2
Çağdaşlaşma	1	Yeniliğe açık olma, yenilikleri takip etme, yenilikleri takip ederken kendi kültürel ve dini değerlerini yaşatma ve koruma	6
	2	Türkçe dilini doğru kullanma	3
	3	Milli kültüre sahip çıkma ve yaşatma	3

Araştırmaya 6 farklı öğretmen dahil olmuş, değerlerin kazanım düzeyi ölçütlerini belirlemede öğretmenlerin farklı düşüncelere sahip olduğu ortaya çıkmıştır. Bu sonuç Türk Eğitim sisteminin sadece bilgi odaklı sınavlar yapmasından kaynaklanmaktadır. Katılımcılar sadece “Çağdaşlaşma” değerinin bir ölçütünde hem fikir olmuşlardır. Çağdaş bir öğrencinin yeniliğe açık olan, yenilikleri takip eden, yenilikleri takip ederken kendi kültürel ve dini değerlerini yaşatan ve koruyan olduğu sonucuna ulaşılmıştır.

Sosyal Bilgiler dersi öğretmenlerinin görüşüne göre her bir değerın kazanım düzeyi ölçütü belirlenmeye çalışılmıştır. Sorumluluk değerine sahip bir öğrenci, derslerine gereken önemi veren, öğrenci olarak taşıması gereken görev duygusuna sahip olan, görev almaya hazır olan ve aldığı görevi yerine getirme noktasında istekli olan, Mustafa Kemal Atatürk’ün düşünce ve fikirlerini

bilen, bu fikirleri doğru anlayan ve Atatürk'ün kişisel özelliklerini bilen biri olarak tanımlanmıştır. Araştırmanın sonucu ile paralellik gösteren Gömleksiz ve Cüro'nun (2011) değerlere ilişkin öğrenci tutumlarının değerlendirildiği araştırmasında öğrencilerin bireysel temizliğe önem verme, sağlığa zarar verici davranışlardan uzak durma, çalışmalarında düzenli olmaya önem verme, sorumluluklarını yerine getirme ve çalışmaktan zevk duyma tutumları öğrenciler tarafından benimsenen değer yargıları olarak belirtilmiştir. Çelikkaya ve Demirbaş'ın (2013) "Sosyal Bilgiler Öğretmen Adaylarının Sosyal Bilgiler Öğretim Programındaki Değerlere İlişkin Görüşleri" başlıklı çalışmasında, öğretmen adayları sorumluluk değerinin tanımında vazife ve bilinç temalarına vurgu yaparak sorumluluğu; Yaşamı boyunca üstüne düşen görevi yerine getirme ve görevini yerine getirme bilincine sahip olma gibi ifadelerle tanımlamışlardır. Ayrıca sorumluluk değeri ilköğretim 6. sınıf sosyal bilgiler öğretmen kılavuz kitabında "*kişinin kendi davranışlarını veya kendi yetki alanına giren herhangi bir olayın sonuçlarını üstlenmesi*" olarak tanımlanmıştır (MEB, 2010).

"Vatansever" bir öğrencinin taşıması gereken özellikler öğretmen görüşlerine göre, sorumluluklarını yerine getirme ve içinde yaşadığı topluma faydalı olma, ülke çıkarları söz konusu olduğunda kişisel çıkarlarını terk etmesi gerektiği inancını taşıması ve bu inancı söz ile dile getirmesi, Milli marşımızın okunması sırasında saygılı olma, vatan ve millet sevgisini yaşamı içinde önemli bir yere koyma, Türk milletine olan bağlılık duygusunu gururla yaşaması, faydalı olma adına aldığı görevi en iyi şekilde yerine getirmesi, ülkemize karşı yapılan karalama girişimlerini cevap verebilme, verdiği cevapları kanıtlara dayandırma olarak belirlenmiştir. Gömleksiz ve Cüro'nun (2011) değerlere ilişkin öğrenci tutumlarının değerlendirildiği araştırmasında da vatanseverlik değerine yönelik, Vatani her şeyden çok sevmek, vatan için ölümü göze almak ile Türk inanç ve değerlerine bağlı olmak öğrencilerin en çok benimsediği değer yargıları olarak ifade edilmiştir. Çelikkaya ve Demirbaş'ın (2013) çalışmasında, öğretmen adayları vatanseverlik değerinin tanımında koruma ve fedakârlık temalarına vurgu yaparak vatanseverliği; vatanını sevmek, koruma ve her şeyi göze alabilme, hiçbir fedakârlıktan kaçınmama gibi ifadelerle tanımlamışlardır. Vatanseverlik değeri ilköğretim 6. sınıf sosyal bilgiler öğretmen kılavuz kitabında "yaşadığı toprağı sevmek ve onu korumak" olarak tanımlanmıştır (MEB, 2008).

Çalışkanlık değerine sahip bir öğrenci, araştırmaya katılan öğretmen görüşlerine göre ödevlerini zamanında yapması, sosyal ve sportif faaliyetlere katılmak için istekli olması, zamanını etkili ve verimli kullanması, ailesinin müdahalesine gerek kalmaksızın bir şeyler yapması gerektiğine karar vermesi, devletin geçmişi ile ilgili yanlış bilgileri ortadan kaldırması olarak belirlenmiştir. Çelikkaya ve Demirbaş'ın (2013) çalışmasında, öğretmen adayları çalışkanlık değerinin tanımında faaliyet ve üretkenlik temalarına vurgu yaparak çalışkanlığı; başarıya ulaşmak için yapılan etkinlikler ile kendisi ve toplumun geleceği için bir şeyler üretmesi gibi ifadelerle tanımlamışlardır. Çalışkanlık değeri programda "*sorunlar karşısında pes etmemek ve toplumda saygınlık elde etme, topluma faydalı olma*" olarak tanımlanmaktadır (MEB, 2010).

Türk Büyüklerine Saygı değerine sahip bir öğrenci, alan uzmanı öğretmen görüşlerine göre, bir Türk büyüğünün ismi anıldığında, o kişinin Türk milleti için ne kadar önemli biri olduğunu dile getirmesi, Türk büyüklerini tanımaya yönelik okumalar yapma, Türk büyüklerinin benimsediği ve yaşattığı değerlere sahip çıkma, koruma ve yaşatma, Milli Mücadele ve Çanakkale Cephesi'ni anlatan kitaplara ilgi duyması, okuması, Türk büyüklerini saygıyla anması olarak belirlenmiştir.

Duyarlılık değerine sahip olan bir öğrenci, öğretmen görüşlerine göre, bir haksızlık söz konusu olduğunda, bu haksızlığı ortadan kaldırmak için çalışma yapma, çevresinde olup bitenlerin farkında olma, sorunlara karşı duyarlı ve ilgili olma, kendisine ait olan hakları bilme, haksızlıkları eleştirmek ve düzeltmek için çaba sarf etme özelliklerine sahip olmalıdır. Çelikkaya ve Demirbaş'ın (2013) araştırmasında, duyarlılık değeri kişinin karşılaştığı durumlara kayıtsız kalmaması, tepki göstermesi ve kişinin yaptığı işin takipçisi olması gibi ifadelerle tanımlanmıştır.

Dayanışma değerini kazanan bir öğrenci, öğretmen görüşlerine göre, biz duygusuyla hareket etme, her zaman iyi niyet doğrultusunda arkadaşlarıyla iyi ilişkiler kurma, yardımsever olma, Milli

mücadele döneminde yaşanan olaylardan olumlu anlamda çıkarımda bulunma özelliklerine sahip olmalıdır.

Çağdaşlaşma değerini kazanmış bir öğrenci, öğretmen görüşlerine göre, kendi milli ve manevi değerlerinden ödün vermeden, yeni değerlere açık olma, yeniliklerden haberdar olma, ülkesinin kalkınması için çalışma özelliklerine sahip olmalıdır.

4.2. Öneriler

- Değer öğretimine daha fazla zaman ayırabilmek için haftalık 2 ders saati olan Ortaokul 8. Sınıf Türkiye Cumhuriyeti İnkılap Tarihi ve Atatürkçülük dersinin saatinin en az 3 saate çıkartılabilir.
- Milli Eğitim Müdürlükleri tarafından aileler “Değer Öğretimi” konusunda bilinçlendirilebilir.
- Ortaokul 8. Sınıf Türkiye Cumhuriyeti İnkılap Tarihi ve Atatürkçülük dersi öğretim programına doğrudan aktarılacak olan değerleri ölçme ve değerlendirmeye yönelik ölçme aracı hazırlanarak kullanılabilir.
- Değerler Eğitimi kapsamında kazandırılması beklenen değerlerin ölçütlerini belirlemeye yönelik, araştırmacıların farklı uzmanlarla çalışma yapması önerilir.
- Ortaokul 8. Sınıf Türkiye Cumhuriyeti İnkılap Tarihi ve Atatürkçülük dersi öğretim programında yer alan değerlerin ölçütlerini belirlemeye yönelik farklı yöntem ve farklı katılımcı gruplardan yararlanılabilir.
- Ortaokul 8. Sınıf Türkiye Cumhuriyeti İnkılap Tarihi ve Atatürkçülük dersi kapsamında Milli Tarih Bilincinin kazandırılmasına yönelik etkili bir eğitim programı hazırlanabilir.
- Öğrencilerin duyuşsal alanına hitap eden etkinliklerin hazırlanabilir.
- Aile ve okul merkezli milli şuur öğrencilere kazandırılabilir.
- Merkezi sınavlarda bilginin yanında duyuşsal alana ait hedeflerin ölçülmesine yer verilebilir.

KAYNAKÇA

- Akbaş, O. (2008). “Değer Eğitimi Akımlarına Genel Bir Bakış” Değer Eğitimi Dergisi, 6 (16), 9-27.
- Altunışık, R., Coşkun, R., Yıldırım, E. ve Bayraktaroğlu, S. (2001). Sosyal Bilimlerde Araştırma Yöntemleri. Adapazarı: Sakarya Yayıncılık.
- Balcı, N. (2008). İlköğretim 6. Sınıf Sosyal Bilgiler Dersinde Değerler Eğitiminin Etkililiği. Yayınlanmamış Yüksek Lisans Tezi, Marmara Üniversitesi Eğitim Bilimleri Enstitüsü, İstanbul.
- Balcı, F. A. ve Yelken, T. (2010). “İlköğretim Öğretmenlerinin ‘Değer’ Kavramına Yükledikleri Anlamlar” Hacettepe Eğitim Fakültesi Dergisi, 39, 81-90.
- Bogdan, R. L. Ve Biklen, S. K. (1992). Qualitative research for education: An introduction to theory and methods. Boston: Aly and Bacon.
- Can, Ö. (2008). “Dördüncü ve Beşinci Sınıf Öğretmenlerinin Sosyal Bilgiler Dersinde Değerler Eğitimi Uygulamalarına İlişkin Görüşleri” Yayınlanmamış Yüksek Lisans Tezi, Hacettepe Üniversitesi, Ankara.
- Çelikkaya, T. ve Öztürk, Demirbaş, Ç. (2013). Sosyal Bilgiler Öğretmen Adaylarının Sosyal Bilgiler Öğretim Programındaki Değerlere İlişkin Görüşleri, *International Journal of Social Science*, Volume 6 Issue 5, p. 527-556.
- Doğanay, A. (2006). “Değerler Eğitimi”, Hayat Bilgisi ve Sosyal Bilgiler Öğretimi (Editör: Cemil Öztürk). Pegem A Yayıncılık, Ankara.
- Dönmez, C., Yazıcı, K. (2008). T.C. İnkılap Tarihi ve Atatürkçülük Konularının Öğretimi, Nobel Yayın Dağıtım, Ankara.
- Ercan, (Evin) İ. (2001). İlköğretim Sosyal Bilgiler Programlarında Ulusal ve Evrensel Değerler. Yayınlanmamış Yüksek Lisans Tezi. Çanakkale: On Sekiz Mart Üniversitesi.

8. Sınıf Türkiye Cumhuriyeti İnkılap Tarihi ve Atatürkçülük...

- Ergün, M. (1994). Eğitim Sosyolojisine Giriş. (Eğitim ve Toplum). Ankara: Ocak Yayınları.
- Gömleksiz, M. N., Cüro, E. (2011). Sosyal Bilgiler Dersinde Yer Alan Değerlere İlişkin Öğrenci Tutumlarının Değerlendirilmesi, Uluslararası İnsan Bilimleri Dergisi, Cilt.8, Sayı.1, s.96-134.
- Kluckhohn, C. (1951). Values and value orientations in the theory of action: An exploration in definition and classification. In T. Parsons, & E. Shils (Eds.). Toward a general theory of action (pp. 388-433). Cambridge, MA: Harvard University Press.
- Kirschenbaum, H. (1995). Enhance Values and Morality. Boston: Allyn and Bacon
- MEB (2005). İlköğretim Sosyal Bilgiler Dersi 6.-7. Sınıflar Öğretim Programı ve Kılavuzu, Devlet Kitapları Müdürlüğü, Ankara.
- MEB (2008). İlköğretim 7.Sınıf Sosyal Bilgiler Öğretmen Kılavuz Kitabı. Gizem Yayıncılık, Ankara.
- MEB (2010). İlköğretim 6.Sınıf Sosyal Bilgiler Öğretmen Kılavuz Kitabı. Gizem Yayıncılık, Ankara.
- MEB (2010). T.C İnkılâp Tarihi ve Atatürkçülük Dersi Öğretim Programı ve Kılavuzu. <http://ttkb.meb.gov.tr/www/ogretim-programlari/icerik/72> adresinden 18 Şubat 2014 tarihinde indirilmiştir.
- Merriam, S. B. (1998). *Qualitative research and case study applications in education*. San Francisco: Jossey Bass.
- Okudan, A. Y. (2010). “Eğitim Yöneticilerinin Değerler Eğitiminin Önemi Etkileri ve Uygulamaları Hakkındaki Görüşleri” Yayımlanmamış Yüksek Lisans Tezi, Marmara Üniversitesi, İstanbul.
- Özgüven, İ. E. (1994). Psikolojik Testler. Ankara: Yeni Doğu Matbaası.
- Özmen, C.Er. H. & Gürgil, F. (2012). İlköğretim Branş Öğretmenlerinin Değerler Eğitimine İlişkin Görüşleri Üzerine bir Araştırma, Mustafa Kemal Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü Dergisi, C. 9, S. 17, s. 297-311.
- Tural, S. (1992). Kültürel Kimlik Üzerine Düşünceler. Ankara: Ecdad Yayınevi.
- Yazıcı, K. (2006). Değerler Eğitimine Genel Bir Bakış, Türklük Bilimi Araştırmaları, 19, 499-522.
- Yıldırım, A. & Şimşek, H. (2013) Sosyal Bilimlerde Nitel Araştırma Yöntemleri. Ankara: Seçkin Yayıncılık.

